

Kriittinen ja rakentava voima

Tänä talvena on meneillään #Vertaisarvioin-somekampanja, jolla tuodaan esiin tutkijoiden välistä dialogia ja vertaistukea. Vertaisarviointi on usein näkymätöntä mutta arvokasta työtä, arjen akateemista vaihteloutta. Kuten esimerkiksi tieteenfilosofi Inkeri Koskinen on todennut, tieteen objektiivisuus on määriteltävissä juuri siitä näkökulmasta, että tieteenalan oma yhteisö seuraa ja korjaa meneillään olevaa tutkimusta.¹

Kampanjalla ja #Vertaisarvioin-tunnisteella halutaan tuoda esiin vertaisarvioinnin moninaisuutta, vaativuutta ja merkitystä. Ajatus on myös, että jaettu tiede on sivistyksen pohja, ja siksi yksi asiaan liittyvä tunniste onkin #TieteestäSivistykseksi. Kampanjaa koordinoi Kvs-säätiö.²

Päätoimittajana olen usein hyvin kiitollinen vertaisarvioinnin tarjoamasta tuesta ja näkökulmista. Aina toimituksenkaan ei ole helppoa keksiä, mistä löytyisi sopivan asiantunteva ja silti sopivan etäinen referee-lukija, kun jotkut aiheet ovat suomenkielisessä tiedeyhteisössä melko harvojen alaa. Kiitettävästi arvioitsijat kuitenkin jaksavat antaa aikaansa ja asiantuntemustaan. Lopullisen vastuun kantavat tietenkin osaltaan kirjoittaja ja toimitus.

Omistakin kirjoitustöistä voin epäilyksettä sanoa, että ne eivät olisi kehittyneet niin hyviksi ilman arvioitsijoiden hyviä kommentteja. Ei ole pitkä aika siitä, kun eräästäkin yhteisartikkelista saimme palautteen, että se vastaa oikeastaan tutkimuskysymykseen, jota johdannossa ei ollenkaan mainittu. Toisesta artikkelista arvioitsija löysi nolon viittausvirheen, joka onneksi saatiin

korjattua. Tekeväälle sattuu, ja usea silmäpari huomaa enemmän kuin yksi.

Tänä syksynä *Historiallinen Aikakauskirja* sai Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto Kultti ry:n Vuoden laatulehti 2024 -palkinnon, josta on kerrottu lisää tiedemaailman uutisissa. Kuten totesin palkintosanoissa, lehden tavoitteena on, että lukijat saavat kotimaisella kielellä laadukasta historiallista tietoa. Samalla, kun tiedelehtemme pitää yllä kansainvälisen ja kotimaisen tutkimuksen vuoropuhelua, kehitämme myös kotimaisen tieteen ja julkisen keskustelun sanastoa.

Palkinto ei olisi ollut mahdollinen ilman niitä oikeasti satoja ihmisiä, jotka vuosittain kantavat kortensa kekoon. Toimitus, toimitussihteeri, taittaja, lehden hallitus, taustajärjestöt, teemanumeroiden toimittajat, tietenkin itse kirjoittajat ja heidän taustayhteisönsä, vertaisarvioitsijat, kirja-arvioiden kirjoittajat, kielentarkastajat, mainostajat ja tietenkin – viimeisenä ja tärkeimpänä – lukijat tekevät tämän mahdolliseksi. Vilkaaisu numeron lopussa olevaan vuosikertasisällykseen kertoo toivottavasti omaa kieltään niistä monenlaisista aiheista, joita tänäkin vuonna on käsitelty.

Vuoden viimeisessä numerossa erinomaisesta teemasisällöstä ovat huolehtineet vierailevat vastuutoimittajat Ville Kivimäki, Tuomas Tepora, Tanja Vahtikari ja Ville Yliaska, jotka kertovat johdantoartikkelissa enemmän numeron sisällöistä. Eri artikkeleissa on mitä moninaisimpia näkökulmia nationalismiin eri muotoihin, oli kyse sitten kuumasta, kylmästä tai haaleasta kansallismielisyydestä.

1. Inkeri Koskinen, Objektiivisuus humanistisissa tieteissä, *niin & näin* 4 (2016), 39.

2. #Vertaisarvioin-kampanjan hankesivu, <https://kansanvalistusseura.fi/hankeet/vertaisarvioin-kampanja/> (22.11.2024)

Tällä hetkellä on ilmeistä, ettei nationalismi ole katoamassa mihinkään, joten eri artikkelien näkökulmat antavat tähänkin päivään tärkeää perspektiiviä. Lukija saa lisätietoa niin Kalevalan käytöstä kuin ruotsin- ja suomenkielisten seka-avioliitoista sekä YouTuben jääkiekkovideoista. Kirja-arvioiden määrä on kasvanut vastuutoimittaja Anna Niirasen määrätietoisen työn tuloksena. Historia-alan tieteelliset lehdet ovat myös saaneet Suomen Tiedekustantajien Liitolta merkittävän apurahan, jonka avulla ensi vuonna kehitetään nimenomaan kirja-arviointia kaikine vaiheineen.

Myös ensi vuosi lupaa monenlaista: vuoden toinen numero käsittelee Suomen keisariajan historiaa, joka kaipaa monestakin syystä uudelleenarviointia. Ensi vuonna toinen taustajärjestö, Suomen Historiallinen Seura, viettää 150-vuotisjuhlia, ja tämä tulee varmasti näkymään myös vuoden 2025 *Historiallisessa Aikakauskirjassa*.

Kiinnostuneiden kannattaa suunnata juhluvuoden alkutilaisuuteen Tieteen päiville kuuntelemaan paneelikeskustelua ”Kriittinen ja rakentava voima: mitä historian tutkimus tarjoaa yhteiskunnalle?”. Tilaisuus järjestetään torstaina

9.1.2025 klo 12.45–13.45 Helsingin yliopiston päärakennuksen Tekla Hultin -salissa (Fabianinkadun puoli).³ Kriittistä ja rakentavaa voimaa tarvitaan monissa asioissa: historia-alan seurat ovat tänäkin vuonna ottaneet kantaa esimerkiksi Museovirastoon kohdistuvien säästöjen tai kirjaston ja arkistoalan muutosten seuraksiin.

Vuodesta toiseen huomaan palaavani historioitsija L. A. Puntilan (1907–1988) pohdintoihin kansakunnan henkisestä tilasta. Keväällä 1943 Puntila suri kirjeessään professori Koskenniemelle, että Suomella ei ollut kulttuuripolitiikkaa eikä nuoriso tuntenut kulttuurin tarjoamia mahdollisuuksia. Henkisen ja taloudellisen kulttuurin välillä ei tuntunut olevan yhteyttä.⁴ Havainto resonoi tässäkin ajassa, mutta paljon on myös tehtävissä kulttuurin, tieteen ja sivistyksen hyväksi.

Tämän työn odotuksessa kiitän teitä kulu-neesta vuodesta. Oikein hyvää sivistyksen teemavuoden loppua, rauhallista jouluaikaa sekä monia iloisia jälleennäkemisiä ja sivistystyötä myös vuonna 2025!

Anu Lahtinen
anu.z.lahtinen@helsinki.fi

3. Tieteen päivien ohjelmisivut, <https://tieteenpaivat.fi/fi/ohjelma-2025> (22.11.2024).

4. Jukka Tarkka, *Kansallinen kolkuttaja*. L. A. Puntilan yhteiskunnallinen elämäntyö. WSOY 2004, 71.